

El poble peoni: parent dels troians

Ricard Blanco López

IES Ventura Gassol

Av. Mònaco, 36-50. 08914 Badalona. Spain

Data de recepció: 19/1/2001

Resum

El present estudi pretén ser una recopilació i anàlisi de les fonts que es refereixen a l'origen del poble peoni, trobades a les obres d'Homer, Heròdot i Estrabó. Aquest estudi mostra la possibilitat que els peonis fossin parents dels troians.

Paraules clau: èpica grega, historiografia grega, peonis, guerra de Troia.

Abstract

The present study tries to be a summary and an analysis of the sources found in the works of Homer, Herodotus and Strabo that deal with the origin of Paionian people. This study demonstrated the possibility that they are Trojans's relative.

Key words: Greek Epic, Greek historiography, Paionians, Trojan war.

Preteinc amb aquest article¹ donar una perspectiva diferent que fins avui havia passat desapercibuda per als especialistes amb relació a la història del poble peoni². Amb aquest estudi vull obrir la porta a la discussió raonada i aportar un altre punt de vista a un tema prou interessant que ha estat recentment recuperat per alguns especialistes. Per a corroborar el meu estudi faré una anàlisi exhaustiva de les fonts que parlen sobre el tema i les conclusions a les quals he arribat un cop acabat el meu treball. Francisco Villar³ afirma que el poble peoni és d'origen indoeuropeu i ho intenta corroborar a partir d'algunes empremtes lingüístiques, trobades a la zona que se suposa que són restes de l'antiga llengua peònia. Aquest parer difereix dels estudis fets per alguns investigadors com W. Tomaszek, P. Kretschmer⁴ i D. Decev⁵, que van considerar la llengua peònia il·líria o tràcia, a causa de la seva ubicació entre aquests dos grans pobles balcànics i de les semblances lingüístiques que compartien.

1. Aquest article s'ha dut a terme per la meua perseverància i per la confiança posada en la meua persona per part del professor José Fortes i també pel suport d'amics i familiars.
2. MERKER, Irwin L., «The Ancient Kingdom of Paionia», *Balkan Studies*, VI, 1965, 35-54.
3. VILLAR, Francisco, *Los Indoeuropeos y los orígenes de Europa*, Madrid, Gredos, 1996.
4. KRETSCHMER, P., «Die Leleger und die Ostmediterrane Urbevölkerung », *Glotta*, 32, 1953, 161-204.
5. DECEV, D., *Charakteristik der thrakischen Sprache*, Sòfia, 1952. IDEM, *Die Thrakischen Sprachreste*, Viena, 1957.

Segons Francisco Villar⁶, l'origen del poble peoni i la seva llengua són indoeuropeus pels trets lingüístics de la seva llengua, com per exemple el caràcter sonor de les tradicionals sonores aspirades (*bh, *dh, etc. > /b/, /d/, etc.), i noms com *Agrianes*, tribu peònia (de *agro- 'camp', cf. llatí *ager*); *Dóberos*, ciutat de peònia (de *dheubh- 'profund', cf. grec βυθός, lituà *dubùs*), exemples comentats en el capítol dedicat al poble peoni dins del seu llibre. Aquesta afirmació es basa exclusivament en un estudi de topònims. Però, aquests topònims, al llarg del temps, s'han pogut hel-lenitzar? Probablement sí, per una constant influència de la cultura grega sobre aquesta zona.

Leonid A. Gindin⁷ ha fet el darrer estudi sobre els orígens d'aquest poble i afirma que els peonis són d'origen protoarmeni. Per a donar credibilitat a la seva hipòtesi aporta diversos arguments, entre els quals destaco la relació que fa entre un passatge d'Estrabó (*Geogr.*, VII, fr. 38) que citaré posteriorment en aquesta pàgina i un altre d'Heròdot (*Hist.*, VII, 73)⁸. A primera vista la seva *lectio facillior* sembla coherent: en la primera premissa relaciona els peonis i els frigis pel comentari d'Estrabó; en la segona premissa relaciona els armenis i els frigis pel comentari d'Heròdot i, per tant, la conclusió que dóna aquest sil·logisme és que els peonis són d'origen (proto)armeni. Però, quan indago en les obres d'Heròdot i sobretot d'Estrabó trobo que aquest argument es fa dèbil. La meua proposta es pot considerar com una *lectio difficillior* i refuta aquest argument.

Després de fer una breu síntesi de l'estat de la qüestió fins a l'actualitat passo a exposar el meu treball basat en una recopilació i estudi de les fonts que donen informació sobre aquest tema tan atractiu i confús a la vegada.

1. Estrabó, *Geogr.*, VII, fr. 38:

38. Τοὺς δὲ Παίονας οἱ μὲν ἄποίκους
Φρυγῶν, οἱ δ' ἀρχηγέτας ἀποφαίνουσι,

Uns diuen que els peonis són pobladors vinguts
de la Frígia, d'altres, en canvi, diuen que és el poble
que dóna origen als frigis.

Segons Estrabó, els peonis són de procedència frígia o bé els frigis deriven d'ells. Aquesta és la reflexió que dedueixo del seu fragment inclòs a la seva obra.

2. Heròdot, *Hist.*, V, 13:

...εἴν δὲ ἡ Παιονίη ἐπὶ τῷ Στυρμόνι
ποταμῷ πεπολισμένη, ὃ δὲ Στυρμόν
οὐ πρόσω τοῦ Ἑλλησπόντου, εἶησαν
δὲ Τευκρῶν τῶν ἐκ Τροίης ἄποικοι.

6. VILLAR, Francisco, *Los Indoeuropeos y los orígenes de Europa*, Madrid, Gredos, 1996, p. 330-333.

7. GINDIN, Leonid A., *Troja, Thrakien und die Völker Altkleinasiens*, Innsbruck, 1999, p. 233-236.

8. Heròdot diu en el passatge assenyalat que els armenis anaven equipats com els frigis, ja que són colons d'aquests últims.

...i que la Peònia era un país prop del riu Estrimó, i l'Estrimó no es trobava molt lluny de l'Hel-lespont i ells eren descendents dels teucres de Troia.

En el passatge de l'obra d'Heròdot, es narra una conversa que manté el rei Darios amb uns ambaixadors peonis, els quals li expliquen la situació geogràfica concreta de la seva pàtria i el seu origen.

3. Heròdot, *Hist.*, VII, 20:

...μήτε κατὰ τὰ λεγόμενα τὸν Ἀτρείδῶν ἐς Ἴλιον
μήτε τὸν Μυσῶν τε καὶ Τευκρῶν τὸν πρὸ τῶν Τρωικῶν
γενόμενον, οἱ διαβάντες ἐς τὴν Ἐυρώπην κατὰ Βόσπορον
τούς τε Θρηάκας κατεστρέψαντο πάντας καί...

—segons diu la tradició— que la dels Atrides contra Ílion, o que la dels misis i els teucres que va tenir lloc abans de la guerra de Troia, els quals, després de travessar Europa pel Bòsfor, van sotmetre tots els tracis...

També, dins d'aquesta obra, trobo un passatge del llibre VII que em sembla prou interessant i que pot aportar noves al tema. Heròdot diu que els teucres troians i misis, abans de la guerra de Troia, havien arribat a Europa creuant pel Bòsfor i després havien sotmès la Tràcia entre altres fets.

4. Heròdot, *Hist.*, VII, 75:

οὔτοι δὲ διαβάντες μὲν ἐς τὴν Ἀσίην ἐκλήθησαν Βιθυνοί,
τὸ δὲ πρότερον ἐκαλέοντο, ὡς αὐτοὶ λέγουσι, Στρυμόνιοι,
οἰκόντες ἐπὶ Στρυμόνι· ἐξαναστῆναι δέ φασι ἐξ ἠθέω
ὑπὸ Τευκρῶν τε καὶ Μυσῶν.

Arran de la seva travessia a l'Àsia, aquests van rebre el nom de bitinis, quan —segons el seu testimoni— abans s'anomenaven estrimonis, ja que habitaven a la vora de l'Estrimó. Segons ells, van ser expulsats de les seves terres pels teucres i misis.

Una segona explicació la trobem en el passatge 75, en el qual explica com els tracis van ser expulsats de les seves terres pels teucres i misis, forçats a creuar el Bòsfor i a establir-se en altres terres a l'Àsia.

5. Homer, *Il.* II, 848-850:

Αὐτὰρ Πυραΐχμης ἄγε Παίονας ἀγκυλοτόξους,
τηλόθεν ἐξ Ἀμυδῶνος, ἀπ' Ἀξιοῦ εὐρὸν ῥέοντος,
Ἄξιοῦ, οὗ κάλλιστον ὕδωρ ἐπικίδναται αἶαν.

.....Pirecmes, va manar els peonis, d'arcs corbats, des de la llunyana Amidó, de la ribera del gran Àxios que amb les seves aigües límpides s'estén per la terra.

Un altre passatge interessant el dóna Homer a la *Iliada*: Homer, en el *catàleg de les naus* del llibre segon, posa el contingent peoni com a aliat dels troians.

6. Estrabó, *Geog.*, VII, 20:

...καὶ φησι τοὺς Παίονας ἐντεῦθεν εἰς Τροίαν
ἐπικούρους ἐλθεῖν·

I diuen que d'allà els peonis van venir a ajudar els troians.

Un passatge de l'obra d'Estrabó també recull aquest suport militar a la causa troiana, concretament el fr. 20 del llibre VII.

Les darreres fonts que exposaré per a finalitzar aquest estudi les trobo a la *Iliada*. Concretament em centraré en el cant XXI, ja que Homer explica el duel entre Aquil·les, fill de Peleu, i Asteropeu⁹, fill de Pelègon. Homer dedica a aquest duel al voltant de 65 versos, des del 139 fins al 204. Concretament destacaré dos passatges d'aquest interessant duel:

7. Homer, *Il.*, XXI, 144-147:

τῷ δ' Ἄχιλῆος ἐπόρουσεν, ὃ δ' ἀντίος ἐκ ποταμοῖο
ἔσθη ἔχων δύο δοῦρε· μένος δέ οἱ ἐν φρεσὶ θῆκε
Ξάνθος, ἐπεὶ κεχόλωτο δαΐκταμένων αἰζηῶν,
τοὺς Ἄχιλῆος ἐδάϊζε κατὰ ῥόον οὐδ' ἐλέαιρεν.

Aquil·les, doncs, es va encaminar cap a ell: el qual des del riu va sortir-li a l'encontre amb dues llances, i el Xant¹⁰, irritat per la mort de tants joves als quals Aquil·les havia occit sense compassió en la mateixa corrent, va infondre valor en el seu pit.

En aquest passatge es veu com el riu Escamandre dóna un suport afectiu i militar a Asteropeu abans que s'enfronti amb el guerrer aqueu.

8. Homer, *Il.*, XXI, 154-156:

εἴμ' ἐκ Παιονίης ἐριβόλου, τηλόθ' εἰούσης,
Παίονας ἄνδρας ἄγων δολιχεγέας· ἦδε δέ μοι νῦν
ἦώς ἐνδεκάτη, ὅτε Ἴλιον εἰλήλουθα.

Sóc de la fèrtil Pedònia, terra molt llunyana; comando els peonis que combaten amb llargues llances, i ja fa onze dies que vaig arribar a Ílion.

9. Asteropeu fou engendrat per Peribea, la filla gran d'Acemesen, i Pelègon, el fill del riu Àxios.
10. El riu Escamandre també s'anomena Xant, «el Vermell», ja sigui perquè el color de les seves aigües era vermell, ja sigui perquè aquestes aigües tenyen de vermell, segons diu la tradició, la llana de les ovelles que s'hi banyaven.

Aquest passatge explica la recent arribada d'Asteropeu i els seus homes a Ílion.

9. Homer, *Il.*, XXI, 214-225:

ὦ Ἀχιλεῦ, περὶ μὲν κρατέεις, περὶ δ' αἴσυλα ῥέξεις
 ἀνδρῶν· αἰεὶ γὰρ τοὶ ἀμύνουσιν θεοὶ αὐτοί.
 εἴ τοι Τρῳᾶς ἔδωκε Κρόνου παῖς πάντας ὀλέσσαι,
 ἔξ ἐμέθεν γ' ἐλάσας πεδίον κατὰ μέριμνα ῥέξει·
 πλήθει γὰρ δὴ μοι νεκύων ἐρατεινὰ ῥέεθρα,
 οὐδέ τί πη δύναμαι προχέειν ῥόον εἰς ἄλα δῖαν
 στεινόμενος νεκύεσσι, σὺ δὲ κτείνεις αἰδήλως.
 ἀλλ' ἄγε δὴ καὶ ἕασον ἄγη μ' ἔχει, ὄρχαμε λαῶν.
 Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς·
 «ἔσται ταῦτα, Σκάμανδρε διοτρεφές, ὡς σὺ κελεύεις.
 Τρῳᾶς δ' οὐ πρὶν λήξω ὑπερφιάλους ἐναρίζων,
 πρὶν ἔλσαι κατὰ ἄστνυ καί...»

Oh Aquil-les!, superes la resta d'homes, tant en valor
 com fent bestieses. Perquè els déus mateixos sempre t'ajuden.
 Si el fill de Cronos et concedí que tots els troians aniquilissis,
 treu-los de mi, i executa les teves proeses a la plana.
 Els meus amables corrents estan plens de cadàvers que
 obstaculitzen la llera i ja no em deixen oferir l'aigua a la
 mar divina; i tu continues matant a tort i a dret.
 Però prou! atura't ja; m'embarga l'horror, oh cabdill dels exèrcits!
 Aquil-les, de peus ràpids, li va respondre:
 «Es farà, Escamandre, fill de Zeus, tal com tu manes,
 però no pararé de matar troians orgullosos
 fins que els reclogui dins de la ciutat...»

Després de matar el guerrer peoni Asteropeu, Aquil-les anà contra la resta del contingent peoni (XXI, 205-211) i n'hagués occit molts més si no fos per la ira delriu Escamandre, que va aturar les seves matances i li va reprendre les seves accions.

Conclusions

Un cop exposades totes les fonts que em poden aportar indicis o dades al tema, tractaré d'associar tot aquest material que a continuació passaré a defensar. I cal dir que les conclusions que se'n deriven s'han d'entendre a partir de les fonts. Aleshores es poden considerar acceptables.

El primer passatge que comentaré es troba en el llibre VII (fr. 38) de l'obra d'Estrabó. Allà l'autor fa un comentari dient que «els peonis són colons vinguts de la Frígia...». Evidentment, Estrabó fa servir el nom de la Frígia més com un concepte geogràfic general d'una zona de l'Àsia Menor que inclou altres pobles del voltant que no pas referint-se només a la Frígia originària, oriünda dels frigis. Aquesta interpretació es fonamenta en l'explicació del llibre II, 5, 31, que descriu la regió de l'Àsia (també està recollida aquesta explicació en el passatge XII 8, 1, del mateix autor) i diu així:

...I a més a més, la regió anomenada de l'interior de l'Halis, que conté, cap al Pont i la Propòntide, els paflagonis, bitinis, misis i la denominada **Frígia de l'Hel·lespont¹¹, de la que forma part també la Tròade**, i al costat del mar Egeu i la mar que segueix després d'aquest, l'Eòlide, la Jònia, la Cària i la Lícia; i a l'interior, la **Frígia¹², que està formada per les regions que són anomenades Galàtia, dels gals-grecs i la Frígia Epicteta**, i la Licaònia i la Lfídia.

En el llibre X, 3, 22, del mateix autor, trobo molt rellevant aquest comentari seu, que pot aclarir bastant aquesta qüestió. Estrabó¹³, quan es refereix a la Frígia en aquest context, indica una zona molt concreta de l'Àsia Menor. Concretament, està parlant de la regió de la Tròade, o sigui de Troia. Aquest passatge d'Estrabó confirma que el nom de Frígia substitueix a vegades el nom de la Tròade.

...i que ells habitaven en la Frígia a la regió de l'Ida, **Frígia vol dir aquí la Tròade** perquè els frigis veïns d'aquest territori van apoderar-se d'ell tan aviat com la ciutat de Troia va caure.

Possiblement, Estrabó va fer servir més d'una vegada aquesta relació o confusió geogràfica de la Frígia amb la Troàde. Partint d'aquest supòsit es pot admetre com a possible la meua interpretació.

El segon passatge que comentaré el trobo a l'obra d'Heròdot (llibre V, 13): em situo en una època posterior, concretament a la cort del rei Darios de Pèrsia. Allà els ambaixadors del poble peoni mantenen una conversa amb el rei Darios i li expliquen com és el seu país, la seva situació geogràfica i a més a més li diuen que se senten descendents dels teucres troians. Aquesta afirmació em suggereix que certes capes socials —concretament els ambaixadors— de la societat peònia es consideren descendents de Troia, per tant, interpreto que pot haver-hi uns lligams molts forts —potser de sang— entre el poble peoni i el troià.

El tercer passatge es troba també a l'obra d'Heròdot (llibre VII, 20) i explica que «...abans de la guerra de Troia els misis¹⁴ i teucres van arribar a Europa travessant pel Bòsfor i van sotmetre tots els tracis...». Aquesta font és molt interessant ja que em dona indicis per a corroborar certs dubtes. Aquest fragment m'afirma que es va esdevenir un moviment de població mísica i troiana cap a Europa i un cop allà van sotmetre la població que hi havia —concretament població tràcia. Aquest esdeveniment va succeir abans de la guerra de Troia, una dada prou significativa que em fa corroborar la meua hipòtesi. La interpretació que en puc treure per a explicar aquest moviment de població cap a Europa podria haver estat per un pos-

11. Aquest nom geogràfic neix d'Estrabó.

12. Segons Estrabó, la Frígia es divideix en dues parts: la Gran Frígia, és aquella en la qual Mides va regnar i una de les parts de la qual va ser ocupada pels gàlates (migració d'aquest poble cap a l'Àsia). L'altra part és anomenada la Petita Frígia, o Frígia Epicteta; és aquella que es troba a l'Hel·lespont i al voltant de l'Olimp.

13. Aquest comentari d'Estrabó està agafat de l'obra d'Apol·lodor —una font que té en compte sovint. A l'obra d'Apol·lodor, anomenada *Biblioteca*, trobo també aquesta possibilitat que el nom de Frígia substitueixi el nom de la Tròade. Concretament, en el llibre III, 12, 3.

14. Els misis eren un poble situat a l'Àsia Menor, proper a Troia.

sible control militar i comercial de tota aquella zona, causa eminent de la guerra de Troia. Segurament, els troians s'haurien establert més enllà de l'Hel·lespont entre les conques dels rius Àxios i Estrimó —els pobles de l'antiguitat quan buscaven noves terres generalment s'establien a la vora dels rius o prop del mar.

El quart passatge explica aquesta arribada de població troiana i mísia i el seu desenvolupament a la zona. Segons els tracis, població que habitava aquelles terres, foren expulsats d'allà i obligats a creuar el Bòsfor cap a l'Àsia. Aquest passatge només corrobora el fet de l'arribada de gent procedent de Troia i la intenció d'establir-se en aquelles terres.

El cinquè i sisè passatges corroboren només el fet que els peonis van acudir en auxili de Príam, rei de Troia. Els comentaris que he trobat a les edicions¹⁵ de la *Iliada* són simples i evidents, com és que un poble aliat ha de donar suport a Troia aportant-hi contingents militars. Evidentment tant si eren aliats com parents dels troians haurien hagut d'enviar forces per a ajudar Troia.

El setè passatge el trec de la *Iliada*, concretament del cant XXI (v. 139-204), que narra el combat entre Aquil·les i Asteropeu. D'aquest duel extens i significatiu destacaré els versos 144-147 per la qüestió següent: aquesta escena explica la trobada volguda dels dos herois per a enfrontar-se en un singular combat. Abans de començar el duel, el riu Escamandre infon valor en el pit del guerrer peoni perquè pugui lluitar i matar Aquil·les. Aquesta atenció que té el riu amb el guerrer peoni ha d'originar-se per una certa estima, un sentiment d'afinitat o llaços de sang amb els troians. Constato que amb anterioritat al duel, Aquil·les lluita amb guerrers troians, fills dels dardànides.

Abans d'entrar a comentar els següents passatges, tractaré una curiositat que m'ha sorprès força. El guerrer Aquil·les, personatge principal de la *Iliada* lluita amb 25 guerrers, 15 dels quals són troians, d'entre els quals destaquen Hèctor, Eneas, Licaó i Deucalió, etc.; dos són tracis, és a dir, el fill d'un cap dels tracis i el seu escuder, i finalment 8 són peonis, d'entre els quals destaquen Asteropeu, Tersiloc i Medon, etc. Aquesta troballa m'ha fet concloure que els guerrers peonis són considerats tan nobles i importants com els mateixos troians, i de la mateixa manera que, Asteropeu, el cap del segon contingent peoni, és un adversari digne d'Aquil·les per la seva valentia i habilitat de llançar amb les dues mans com també després ho serà el troià Hèctor.

Asteropeu és un guerrer curiós ja que en un principi no surt al catàleg de les naus (II, 848-850). Els comentaris¹⁶ de diversos traductors de l'obra d'Homer amb relació al guerrer són poc aclaridors i no aporten res de nou a la qüestió. He trobat un indicatiu en el vuitè passatge que pot explicar la no aparició d'Asteropeu en el catàleg de les naus del llibre II i coincideix —difereixo en una qüestió— amb el comen-

15. El comentari del volum I de l'edició francesa Budé fet pel prof. Paul Mazon et alii diu respecte d'això que els peonis, entre d'altres, eren els aliats europeus de Troia.
16. Els comentaris de les diverses edicions no diuen res respecte d'aquesta qüestió, tret dels de l'edició Biblioteca Clásica Gredos, traduïda per Emilio Crespo, i de les edicions Proa, traduïdes per Manuel Balasch, que comenten que l'heroi Asteropeu no s'esmenta en el llibre II quan es descriu el contingent peoni del *catàleg de les naus*.

tari¹⁷ de la *Illiada* fet a la Universitat de Cambridge. La meua diferència es troba en una explicació del volum V, concretament en el llibre disset, versos 215-18, en el quals el professor Mark W. Edwards diu que «*Asteropeu the Paeonian arrived at Troy only some ten days before this (21.155-6), too late perhaps to get into the Catalogue*». La meua correcció es relaciona amb el temps que porta Asteropeu a Troia. Proposo que en comptes de ser al voltant de deu dies siguin onze dies i ho corroboro amb una afirmació del mateix Asteropeu, que li diu personalment (v. 154-156) a Aquil·les.

Sóc de la fèrtil Peònia, terra molt llunyana; comando
els peonis que combaten amb llargues llances, i ja fa
onze dies que vaig arribar a Ílion.

Tanmateix coincideixo amb el professor Mark W. Edwards en la qüestió que probablement no va sortir en el catàleg de les naus del llibre segon perquè encara no havia arribat a Troia.

Una altra observació que es treu d'aquests versos és l'arribada d'un contingent de reforç de la Peònia. Els peonis, juntament amb els tracis, són els dos únics aliats dels troians que reben un contingent de reforç militar. Aquest indici pot no semblar important però crec que és molt significatiu.

Evidentment, hi ha dos contingents militars de tropes peònies. L'un, el comanda Pirecmes¹⁸, amb els seus homes armats d'arcs corbats, i l'altre, Asteropeu, amb els seus llancers. El comentari¹⁹ del volum III, llibre dotze, versos 101-102 de la *Illiada*, fa un aclariment amb relació a l'arribada del contingent de reforç peoni, dient que «...It is the lack of first-rang fighting men among them that confines the *επιχωροί* to one brigade; elsewhere...». Accepto part del comentari fet pel professor Bryan Hainsworth; crec, però, que la manca d'homes a primera línia de combat no justifica que els reforços hagin d'arribar de l'altra part de l'Hel·lespont, o sigui, «de la **llunyana Amidó**» o de la «fèrtil Peònia, terra molt **llunyana**...». Considero que hi ha pobles aliats més propers a Troia per a enviar reforços, com per exemple els tracis²⁰, misis, frigis, meonis, caris i de les ciutats properes a Troia, etc. Possiblement, els peonis, a causa d'aquest lligam de sang amb els troians, consideressin que havien d'aportar més guerrers que la resta d'aliats per a defensar la causa troiana. Això pot explicar l'arribada del segon contingent de reforç a Troia provinent de la Peònia.

Després d'haver occit Asteropeu, Aquil·les es llançà contra la resta del contingent peoni, i els causà la mort a la major part. Aquest fet originà la ira del riu Escamandre, que reprèn les accions de l'heroi aqueu. El nostre darrer comentari el trec del novè

17. KIRK, G.S i EDWARDS, Mark W., *The Iliad. A Commentary*, London, Cambridge University Press, 1991.

18. Pirecmes, un dels dos caps dels peonis, fou mort per Patrocle, escuder d'Aquil·les, i fou enterrat a Troia.

19. KIRK, G.S i HAINSWORTH, Bryan, *The Iliad: A Commentary*, London, Cambridge University Press, 1993.

20. Els tracis reben un contingent de reforç a causa de la seva proximitat amb Troia.

passatge, on s'explica la conversa que mantenen Escamandre i Aquil·les en el cant XXI (v. 214-225). L'explicació que dona el comentari²¹ de la *Iliada* fet a Cambridge, concretament en el volum VI, v. 137, la considero una *lectio facilior*.

El professor Nicholas Richardson diu que la ira del riu Escamandre s'esdevé a causa de la mort del guerrer peoni, ja que aquest és nét del riu Àxios. Aleshores, aquests lligams fan que el riu reprengui les accions de l'heroi aqueu. En canvi, la meua explicació la considero una *lectio difficilior* ja que es basa en una interpretació de les paraules d'Escamandre (v. 214-216):

...Oh Aquil·les!, superes la resta d'homes, tant en valor
com fent bestieses. Perquè els déus mateixos sempre t'ajuden.
Si el fill de Cronos et concedí que **tots els troians aniquilis**...

El mateix Escamandre²², descendent de Zeus i veu de Troia, fa una afirmació prou significativa dient que Aquil·les té com a finalitat destruir i acabar totalment amb els troians. Implícitament aquestes paraules amaguen el fet d'anomenar troians els peonis ja que, abans que s'originés la ira del riu, l'heroi aqueu s'enfrontà amb Asteropeu i, un cop occit el guerrer peoni, es llançà contra la resta de peonis. Aquesta deducció fa que es corrobora el fet que el riu Escamandre considera troians els peonis. Els sent com a fills seus i les seves morts li fan mal com si fossin els fills de Príam, o sigui, troians.

Un cop acabada la renyada d'Escamandre a l'heroi aqueu, Aquil·les li contestà amb les següents paraules (v. 223-225):

Es farà, Escamandre, fill de Zeus, tal com tu manes,
però no pararé de **matar troians orgullosos** fins que
els reclogui dins l'urbs.

De la resposta de l'heroi aqueu es deriva una reflexió similar a la d'abans. El mateix Aquil·les respon amb contundència i afirma que no cessarà de matar troians sabent que s'acaba d'enfrontar amb guerrers peonis. Aleshores, Aquil·les considera també troians els peonis i, a més a més, els anomena «troians orgullosos». Evidentment, un poble que té vincles molt forts —possiblement de sang— amb un altre poble prestigiós, té el seu origen com a signe d'identitat pròpia i se n'enorgulleix sovint.

Acabo aquest article dient que el poble peoni té llaços de sang o vincles familiars amb els teucres de Troia. S'arriba a aquesta conclusió a causa d'aquest tracte tan singular que reben els guerrers peonis²³ a les fonts on, fins i tot, s'arriba a anomenar troians als propis peonis per boca dels mateixos troians i d'Aquil·les.

21. KIRK, G.S i RICHARSON, Nicholas, *The Iliad: A Commentary*, London, Cambridge University Press, 1993.

22. El riu Escamandre és fill de Zeus. La tradició explicava el naixement del riu de la següent manera: trobant-se a la Tròade, Heracles va tenir set i va pregar al seu pare Zeus per tal que li indiqués una font. Zeus va fer brotar del terra un petit corrent d'aigua, que el seu fill va trobar insuficient. Aleshores, Heracles va excavar la terra i va trobar una important capa d'aigua, que fou el manantial de l'Escamandre.

23. WEBBER, Christopher, «Paionia», http://members.nbci.com/_XMCM/thrace/paionia_main.htm (set. 2000).